

Türkçe DEFTERİM

Şematik Konu Anlatımı
&
Etkinlik Yaprakları

Karekod
Çözümlü

Akıllı Tahta
Uygulamalı

Yazarlar
Bayram GÜNEŞ
Metin ALTAŞ
Esra ÖZCAN

5. SINIF TÜRKÇE

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımını yapılamaz.

1. Baskı: Markaj Yayınları

2. Baskı: Giriş Yayınları

ISBN

978-625-99705-7-8

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: SÖZCÜKTE ANLAM

▶ ÇOK ANLAMLILIK	8
▶ GERÇEK VE MECAZ ANLAM	9
▶ TERİM ANLAM	10
▶ EŞ ANLAMLI (ANLAMDAŞ) SÖZCÜKLER	14
▶ ZIT ANLAMLI (KARŞIT) SÖZCÜKLER	15
▶ EŞ SESLİ (SESTEŞ) SÖZCÜKLER	17
▶ YAKIN ANLAMLI SÖZCÜKLER	17
▶ GENEL - ÖZEL ANLAMLI SÖZCÜKLER	18
▶ DİLİMİZE HENÜZ YERLEŞMEMİŞ YABANCI KELİMELERİN TÜRKÇE KARŞILIKLARI	19
▶ BENZETME	21
▶ KİŞİLEŞTİRME	21

2. BÖLÜM: KÖKLER VE EKLER

▶ KÖKLER	26
▶ KÖKLER VE EKLER	27

3. BÖLÜM: SÖZ GRUPLARINDA ANLAM

▶ DEYİMLER	34
▶ DEYİMLER VE ATASÖZLERİ	35
▶ ATASÖZLERİ	36
▶ ÖZDEYİŞLER (VECİZELER)	37
▶ İKİLEMELER	37
▶ KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI	38

4. BÖLÜM: CÜMLEDE ANLAM

▶ NEDEN-SONUÇ, AMAÇ-SONUÇ, KOŞUL CÜMLELERİ	42
▶ KARŞILAŞTIRMA CÜMLELERİ	45
▶ ÖRNEKLENDİRME CÜMLELERİ	45
▶ BENZETME CÜMLELERİ	48
▶ ABARTMA CÜMLELERİ	48
▶ ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER	50
▶ CÜMLE OLUŞTURMA	52
▶ CÜMLE TAMAMLAMA	53
▶ DUYGU BELİRTEN İFADELER	55

5. BÖLÜM: SES BİLGİSİ - SES OLAYLARI

▶ ÜNLÜ (SESLİ) HARFLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI ..	60
▶ ÜNSÜZ (SESSİZ) HARFLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI ..	62
▶ SES OLAYLARI	64

6. BÖLÜM: PARÇADA ANLAM - 1

▶ KONU	68
▶ ANA DÜŞÜNCE	69
▶ ANA DUYGU	70
▶ BAŞLIK	71
▶ YARDIMCI DÜŞÜNCE	72
▶ GİRİŞ - GELİŞME - SONUÇ	76
▶ PARÇA OLUŞTURMA	77
▶ PARÇA TAMAMLAMA	78
▶ GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ	80

7. BÖLÜM: PARÇADA ANLAM - 2

► HİKÂYE UNSURLARI	84
► ANLATICI	85
► METİN KARŞILAŞTIRMA	86
► GERÇEK VE KURGUSAL UNSURLAR	88

8. BÖLÜM: YAZIM KURALLARI

► BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI	92
► “DE”NİN YAZIMI	98
► “Kİ”NİN YAZIMI	98
► “DE”, “Kİ” VE “Mİ”NİN YAZIMI	99
► SAYILARIN YAZIMI	100
► KISALTMALARIN YAZIMI	101
► BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI	104
► YAZIM KURALLARI	107

9. BÖLÜM: METİN TÜRLERİ

► BİLGİLENDİRİCİ VE HİKÂYE EDİCİ METİNLER	112
► HABER METNİ	113
► HİKÂYE - FABL - MASAL	114

10. BÖLÜM: NOKTALAMA İŞARETLERİ

► NOKTA	120
► NOKTALI VİRGÜL	120
► VİRGÜL	121
► SORU İŞARETİ	122
► İKİ NOKTA	126
► ÜNLEM İŞARETİ	126
► ÜÇ NOKTA	127
► KISA ÇİZGİ	128
► NOKTALAMA İŞARETLERİ	129
► TIRNAK İŞARETİ, EĞİK ÇİZGİ	132
► KESME İŞARETİ	133
► YAY AYRAÇ, KÖŞELİ AYRAÇ	134

11. BÖLÜM: GÖRSEL OKUMA

► GRAFİK YORUMLAMA	140
► ŞEKİL, SEMBOL VE İŞARETLER	141
► AFİŞLER	142
► GRAFİK YORUMLAMA	143
► GÖRSEL YORUMLAMA	143

12. BÖLÜM: SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

► SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME	148
► CEVAP ANAHTARI	151

GİRİŞ YAYINLARI

BÖLÜM

SÖZCÜKTE ANLAM

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

- Eş Anamlı (Anlamdaş) Sözcükler
- Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler
- Zıt (Karşıt) Anamlı Sözcükler
- Yakın Anamlı Sözcükler
- Genel ve Özel Anamlı Sözcükler

ÇOK ANLAMLILIK

- Gerçek (Temel) Anlam
- Mecaz Anlam
- Terim Anlam

SÖZ SANATLARI

- Benzetme (Teşbih)
- Kişileştirme (Teşhis)

GİRİŞ YAYINLARI

ÇOK ANLAMLILIK

- Tek başına bir anlam taşıyan ya da bir anlamı olmadığı hâlde cümlenin kuruluşuna katkıda bulunan ifadelere **sözcük (kelime)** denir.
- Cümlenin kuruluşuna katkıda bulunan geçiş ve bağlantı ifadeleri de birer sözcüktür.
  - ⇒ Tek başına anlam taşıyan sözcükler: anne, yol, sınıf, uçurtma, yaşamak, koşmak, yürüyor...
  - ⇒ Görevli sözcükler (Tek başına anlamı olmayan sözcükler): ve, ile, veya, ama, de, kadar, için...
  - ⇒ Geçiş ve bağlantı ifadeleri: ama, fakat, ancak, lakin...
- Bazen bir sözcük, kullanıldığı cümleye göre farklı anlamlar taşıyabilir. Aynı sözcüğün, cümlelere göre farklı anlamlarda olmasına **çok anlamlılık** denir.
- » “Çıkmak” sözcüğünün aşağıdaki cümlelerde kazandığı anlamları inceleyelim:

“Çıkmak” Sözcüğünün Kullanıldığı Cümleler

- » Bu şairin hiçbir dergide şiiri **çık**mamış.
- » Bu kadar undan ancak bu kadar ekmek **çık**ar.
- » Çok mutluydu çünkü oğlu hapisten **çık**mişti.
- » Öğretmen **çık**ar **çık**maz annesini görmeye gitti.
- » Bu kumaştan 38 beden bir elbise **çık**ar.

“Çıkmak” Sözcüğünün Kazandığı Anlamlar

- ⇒ Yayımlamak
- ⇒ Elde edilmek
- ⇒ Kapalı bir yerden kurtulmak
- ⇒ Bir meslek dalında okuyup yetişmek
- ⇒ Yetecek ölçüde olmak

Çok anlamlılık; sözcüklerin gerçek (temel), terim ve mecaz anlamlı şekillerinin kullanılmasıyla oluşur. Sözcüklerin çok anlamlılık özellikleri cümle içindeki kullanımına göre ortaya çıkar. Sözcüğün gerçek mi, mecaz mı yoksa terim anlamda mı kullanıldığı cümledeki anlamından tespit edilir.

Gerçek (Temel) Anlam

- Bir kelime söylendiğinde zihnimizde canlanan ilk anlama **gerçek anlam** denir. Gerçek anlam, kelimelerin sözlükteki ilk anlamıdır.
  - » O kuşun kocaman kanatları vardı. (Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ)
- Yukarıdaki cümlede geçen “kanat” sözcüğü, akla gelen ilk anlamı olan “Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla “kanat” sözcüğü bu cümlede gerçek anlamlıdır.
- ⇒ Aşağıdaki cümlelerde, altı çizili olan sözcükler gerçek anlamında kullanılmıştır.

» Kâğıtlar yanınca her tarafı duman kapladı. (Tutuşmak)

» Küçük çocuğun yüzü sararmıştı. (Başın ön bölümü)

» Yatak yumuşak olduğundan rahat uyudum. (Sert olmayan)

» Bugün hava oldukça soğuktu. (Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü)

Mecaz Anlam

⇒ Bir kelimenin gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak yeni bir anlam kazanmasına **mecaz anlam** denir. Mecaz anlamda kullanılan bir kelime, yepyeni bir anlam kazanır ve gerçek anlamını bütünüyle kaybeder.

» Yıllarca ailesinin kanatları altında yaşadı. (Koruma, kollama, himaye etme)

Yukarıdaki cümlede geçen "kanat" sözcüğü, gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak "koruma, kollama, himaye etme" anlamlarında kullanılmıştır. Dolayısıyla "kanat" sözcüğü bu cümlede, mecaz anlamıyla kullanılmıştır.

» Çocukta yüz yok ki ne diyebiliriz? (Utanma)

"Yüz" sözcüğünün akla gelen ilk anlamı (gerçek anlamı) "başın ön bölümü"dür. Yukarıdaki cümlede "utanma" anlamında kullanılarak mecaz anlam kazanmıştır.

⇒ Sözcükler, cümle içindeki kullanımlarına göre gerçek veya mecaz anlamlı olur.

⇒ Aşağıdaki cümlelerde, altı çizili olan sözcükler mecaz anlamında kullanılmıştır.

» Yumuşak huylu bir insandı. (Okşayıcı, tatlı, hoş)

» Bana boş gözlerle bakıyordu. (Anlamsız)

» Çok renkli bir kişiliği vardı. (Kendine özgü, ilginç)

» Senin müziğe ısındığını görmek ne güzel! (Hoşlanırsın olmak)

Terim Anlam

⇒ Bilim, sanat, spor, meslek dalı veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelimelere **terim** anlamlı kelimeler denir.

Bilim Terimleri

- ⇒ Deney
- ⇒ Tıp
- ⇒ Astronomi
- ⇒ Fizik

Sanat Terimleri

- ⇒ Edebiyat
- ⇒ Resim
- ⇒ Heykel
- ⇒ Müzik

Spor Terimleri

- ⇒ Basket
- ⇒ Korner
- ⇒ Smaç
- ⇒ Ofsayt

Coğrafya Terimleri

- ⇒ Vadi
- ⇒ Kroki
- ⇒ Harita
- ⇒ Ölçek

⇒ Terim anlamlı sözcükler, okunduğunda veya duyulduğunda ait oldukları alanı çağırıştırır.

» Erozyon tehlikesinin en az olduğu bölge Karadeniz Bölgesi'dir. (Coğrafya ile ilgili terim)

» Bu hafta isimler konusunu işleyeceğiz. (Türkçe ile ilgili terim)

» Öğretmenimiz tahtaya bir üçgen çizdi. (Geometri / Matematik ile ilgili terim)

» Perdeli çalgılarda notalara dikkat etmek gerekir, örneğin gitarlarda. (Müzik ile ilgili terim)

» Öğretmenimiz konuyla ilgili ayet ve hadislerden örnekler seçmişti. (Din ile ilgili terimler)

⇒ Sözcüklerin terim anlamı, aynı zamanda gerçek anlamlarını yansıtır. Ancak sözcük terim anlamlıysa sözlükteki ilk anlamını değil, özel anlamını ifade eder.

BÖLÜM KÖKLER VE EKLER

EKLER (YAPIM EKLERİ)

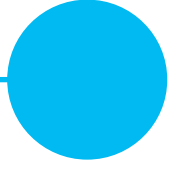
- Gövde

KÖKLER

- Köklerin Özellikleri
- İsim Kökü
- Fiil Kökü
- Ortak Kök
- Sesteş Kök

GİRİŞ YAYINLARI

KÖKLER

⇒ Bir sözcüğün aldığı bütün ekler atıldıktan sonra geride kalan anlamlı en küçük parçasına "kök" denir.

» **Kapışmak** kelimesinde kök, "kap-" bölümüdür. (kap - ışı - mak)

» sonsuzluk ⇒ son - suz - luk ⇒ **son**   » köklerimiz ⇒ kök - ler - (i)miz ⇒ **kök**   » günlerdir ⇒ gün - ler - dir ⇒ **gün**

Köklerin Özellikleri

⇒ Kök, her zaman sözcüğün başında yer alır.

» tuzluk ⇒ **tuz** - luk

» anlatı ⇒ **anla** - tı

» baktık ⇒ **bak** - tı - k

» kitapta ⇒ **kitap** - ta

» adlar ⇒ **ad** - lar

» yağmur ⇒ **yağ** - mur

⇒ Kök, sözcüğün tümüyle anlam ilişkisi içinde olmalıdır.

» ilgi ⇒ **il**
aykırı ⇒ **ay**
ağla- ⇒ **ağ**
tekne ⇒ **tek** → Kök deşillendir.

⇒ Türkçede kökler, isim kökleri ve fiil kökleri olmak üzere ikiye ayrılır.

İsim Kökü

⇒ Varlıkların, kavramların, duyguların ismi olan köklere isim kökü denir.

» ödevin ⇒ **ödev** - in
günlük ⇒ **gün** - lük
yolcu ⇒ **yol** - cu
kirli ⇒ **kir** - li
saatler ⇒ **saat** - ler → İsim kökleri

Fiil Kökü

⇒ Bir iş, oluş, durum bildiren sözcüklerin oluşturduğu köklere fiil kökü (eylem kökü) denir.

» gelmedi ⇒ **gel** - me - di
sordum ⇒ **sor** - dum
düşmüş ⇒ **düş** - müş
gördük ⇒ **gör** - düğ
okusun ⇒ **oku** - sun → Fiil kökleri

NOT

⇒ Fiil kökü ile isim kökünü birbirinden ayırt edebilmek için sözcüğün köküne "-mak / -mek" ekini getiririz. Kelime anlamlı oluyorsa fiil köküdür.

» anlamış ⇒ **anla** - mış ⇒ anla (-mak) (Doğru)

» elmacı ⇒ **elma** - cı ⇒ elma (-mak) (Yanlış)

» yendi ⇒ **yen** - di ⇒ yen (-mek) (Doğru)

» duvarda ⇒ **duvar** - da ⇒ duvar (-mak) (Yanlış)

Ortak Kök

⇒ Aralarında anlam yakınlığı olan ve hem ad hem eylem olarak kullanabildiğimiz sözcüklerin köküdür.

» Bu **boya** çok güzel görünüyor.

Boyamaya yarayan madde anlamında ⇒ isim köküdür.

» Şu duvarı hemen **boya**.

Boyama işi anlamında ⇒ fiil köküdür.

Sesteş Kök

⇒ Yazılışları aynı ancak anlamları farklı olan hem ad hem de fiil olarak kullanılan ve aralarında hiçbir anlam ilişkisi bulunmayan köklerdir.

» gül- (gülmek) - gül (çiçek)

» sol- (solmak) - sol (yön)

» düş- (düşmek) - düş (rüya)

1.

Etkinlik

Kökler

Aşağıdaki kutucuklarda yer alan sözcüklerin kökünü ve kökün türünü (isim veya fiil) örnekteki gibi ilgili boşluğa yazınız.

	Sözcük	Kökü	Kökün Türü		Sözcük	Kökü	Kökün Türü
1	Kitaplık	<i>Kitap</i>	<i>İsim</i>	8	Görgüsüz		
2	Saatçi			9	Çaydanlık		
3	Vatandaş			10	Yaralanmak		
4	Keskin			11	Gözcü		
5	Yazıcı			12	Yağmurluk		
6	Görüşme			13	Ağlatmak		
7	Bilgin			14	Başlangıç		

2.

Etkinlik

Kökler

Bazı kökler hem isim hem de fiil kökü olarak kullanılabilir. Bu kökler arasında anlam ilgisi varsa ortak kök, hiçbir anlam ilgisi yoksa sesteş kök olur. Buna göre aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcük köklerinin bu kök türlerinden hangisine dahil olduğunu yandaki kutucuklara örnekteki gibi yazınız.

1	Güreşçiler, <u>güreş</u> mek için mindere çıktılar.	<i>Ortak kök</i>
2	Elinde bir demet <u>güle</u> le etrafına <u>gül</u> ücükler dağıtarak geliyordu.	
3	Su <u>daml</u> alarının kesintisiz <u>daml</u> aması mermeri bile delmişti.	
4	Aksilik bu ya, <u>ekş</u> iyi sevmeyen kadıncağızın yoğurdu güneşte <u>ekş</u> mişti.	
5	<u>Yola</u> gelen otları el birliğiyle <u>yola</u> duk.	
6	Beş kilo kadar <u>boya</u> olarak kaldırım taşlarını <u>boya</u> dık.	
7	Çocuğun attığı <u>taşa</u> camı kırması bardağı <u>taşı</u> ran son damla oldu.	
8	<u>Eski</u> mobilyaları iyice <u>eskidi</u> ği için çöpe atmak zorunda kaldı.	

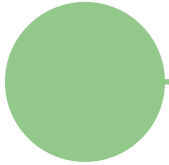

BÖLÜM SÖZ GRUPLARINDA ANLAM

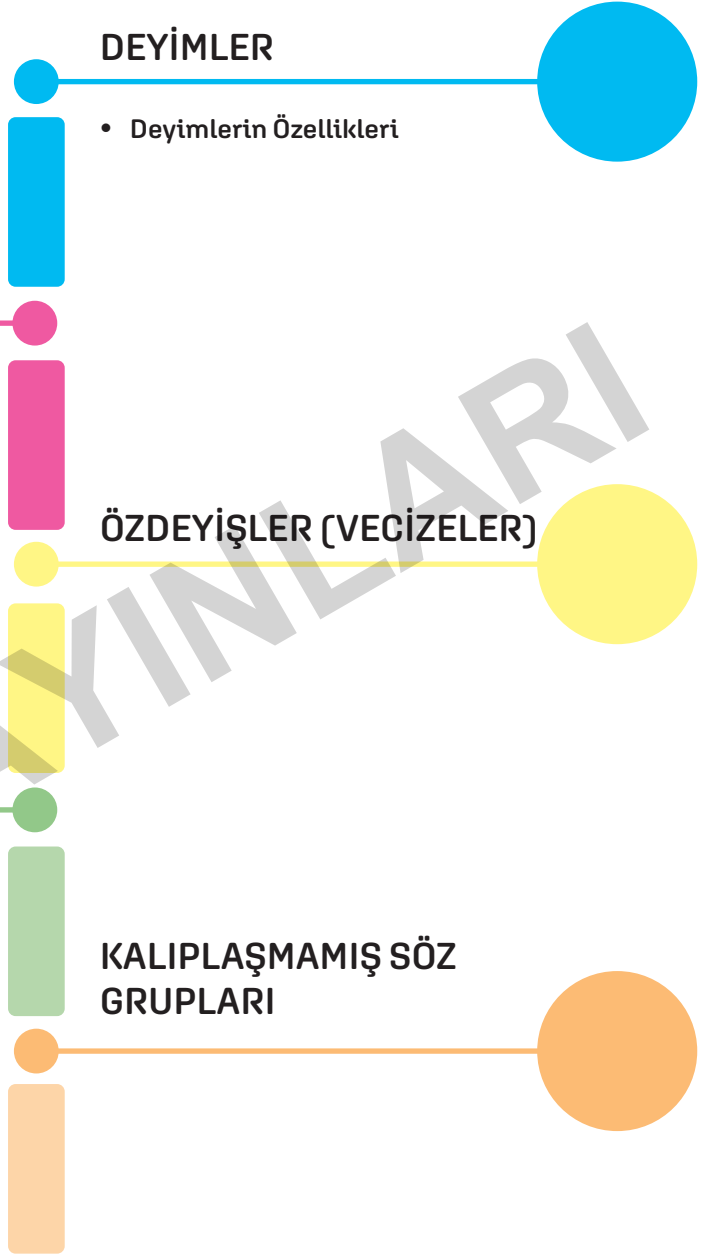

ATASÖZLERİ

- Atasözlerinin Özellikleri

İKİLEMELER

GİRİŞ YAKINLARI

SÖZ GRUPLARINDA ANLAM

- Birden fazla sözcüğün bir araya gelerek oluşturduğu ifadelerle **söz grubu (söz öbeği)** denir.
- Söz grupları denince aklımıza deyimler, atasözleri, özdeyişler, ikilemeler gelir. Bunlar kuralları belli olan ve kalıplaşmış olan söz gruplarıdır. Bir de bunların yanında, kullanıldığı cümleye veya metne göre şekillenen kalıplaşmamış söz grupları vardır.
- Ayrıca söz gruplarının, birkaç sözcükten oluşabileceği gibi cümle düzeyinde de olabileceği unutulmamalıdır.

Deyimler

- Bir olayı ya da durumu etkileyici bir şekilde anlatmak için kullanılan kalıplaşmış söz gruplarına **deyim** denir.
- » Hafife almak   » Yufka yürekli olmak
- » İpe un sermek   » Kulak asmamak
- » Etekleri tutuşmak   » Burnu havada olmak

Deyimlerin Özellikleri

- Kısa ve özlü bir anlatım vardır. Mastar ya da cümle hâlinindedir.
- » **Mastar Hâlinde Olanlar:** Yola çıkmak, yenik düşmek, kendine gelmek, kara kara düşünmek...
- » **Cümle Hâlinde Olanlar:** "Armut piş, ağzıma düş!", "İsmi var, cismi yok.", "İğne atsan yere düşmez..."

Mastar: Fiilin "-mak/-mek" veya "-ma/-me" ekleri alan ve ad gibi kullanılan biçimdir.

- Deyimler kalıplaşmış ifadelerdir. Bu nedenle deyim oluşturulan sözcükler değiştirilemez.
- » Çaba harcamak (Doğru)
Güç harcamak (Yanlış)

- Deyimler gerçek veya mecaz anlamlı olabilir.

Gerçek Anlıklı Bazı Deyim Örnekleri:

- » Göz göze gelmek
- » Ad koymak
- » Yükte hafif, pahada ağır

Mecaz Anlıklı Bazı Deyim Örnekleri:

- » Diline dolamak (Aynı şeyi durmadan ve her yerde tekrarlamak)
- » Çamur atmak (Birini kötü bir işe karışmış göstermek)

Atasözleri

- Atalarımızın uzun deneyimlere, gözlemlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak veren ve kalıplaşmış bir biçimi olan, benimsenmiş kısa, özlü sözlere **atasözü** denir.
- » Ak akçe kara gün içindir.
- » Güvenme varlığa, düşersin darlığa.
- » Dost ile ye, iç; alışveriş etme.

Atasözlerinin Özellikleri

- Atasözlerinin kısa ve özlü bir anlatımı vardır. Az sözle çok şey ifade edilir.
- » "Her çok azdan olur." atasözü tasarruflu olmakla ilgili geniş bir anlam ifade etmektedir.
- Atasözleri öğüt (nasihat) verir.
- » Ulular köprü olsa basıp geçme.
- » İşten artmaz, diştten artar.
- Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Bu nedenle atasözlerinde yer alan hiçbir sözcük değiştirilemez.
- » Akan su yosun tutmaz. (Doğru)
Akan su balçık tutmaz. (Yanlış)
- Anonim ürünlerdir yani söyleyeni belli olmayan söz gruplarıdır.
- » "Ağaç yaprağıyla gürlür.", "Mum dibine ışık vermez." gibi atasözlerinin ilk olarak kim tarafından söylendikleri bilinmemektedir.
- Atasözlerinde genellikle mecazlı bir söyleyiş vardır. Gerçek anlamlı olan atasözleri de vardır.
- » Sağlık varlıktan yeğdir. (Sağlıktan büyük zenginlik olmaz.)
- » Bir göz ağlarken öbür göz gülmez. (Keder veya sıkıntı varken dostlar, akrabalar eğlenmemelidir.)

1.

Etkinlik

Deyimler

Aşağıdaki cümlelerde anlamları verilen deyimleri ilgili kutucuklardan bularak altlarındaki boşluğa örnekteki gibi yazınız.

Açık kapı bırakmak

Bahtına küsmek

Can evinden vurmak

Dal budak salmak

Caka satmak

Açmaza düşmek

Defterden silmek

İcat çıkarmak

İçi içine sığmamak

Şamaroğlanına dönmek

Laf atmak

Ecel teri dökmek

1

İşlerin ters gitmesi yüzünden karamsar olmak.

Bahtına küsmek

7

Çalım satmak, gösteriş yapmak.

2

Karmaşık biçimde yayılıp genişlemek.

8

Herkesin hincini aldığı, dövdüğü, çattığı, söylendiği, yerli yersiz azarlandığı kimsenin durumuna düşmek.

3

Kesip atmamak, ileriye düşünerek ılımlı davranmak.

9

Çok heyecanlanmak, coşkunluk duymak ve sevincini belli etmekten kendini alamamak.

4

İçinden çıkılması oldukça güç bir durumda kalmak.

10

Hoşa gitmeyecek bir huy edinmek, hoş olmayan bir davranışta bulunmak.

5

Dokunaklı sözlerle sataşmak, uzaktan işittirmek.

11

İlişisini kesmek, yok saymak, adını anmaz olmak, unutmak.

6

Çok korkmak, heyecan içinde bulunup terlemek, korku ve bunalım içinde olmak.

12

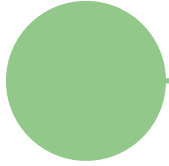
En etkileyici, en can alıcı yönden saldırmak.

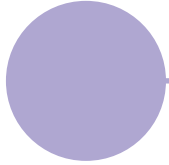
BÖLÜM CÜMLEDE ANLAM

AMAÇ-SONUÇ

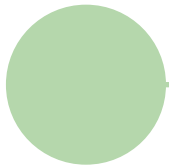
KARŞILAŞTIRMA

BENZETME

CÜMLE OLUŞTURMA

ANLATIM ÖZELLİKLERİNE
GÖRE CÜMLELER

- Nesnel Cümleler
- Öznel Cümleler

NEDEN-SONUÇ
(SEBEP-SONUÇ)

KOŞUL (ŞART)

ÖRNEKLENDİRME

ABARTMA

CÜMLE TAMAMLAMA

DUYGU BELİRTEN
İFADELER

- Pişmanlık
- Kaygı
- Sitem
- Küçümseme
- Beğeni
- Özlem
- Yakınma
- Şaşırma
- Usanma
- Sevinç

NEDEN-SONUÇ (SEBEP-SONUÇ)

- Bir ya da birden fazla sözcüğün bir araya gelerek yargı bildirdiği yapıya **cümle (tümce)** denir.
- Bir durumu ya da olayı gerçekleşme nedeniyle birlikte aktaran, bir eylemin niçin yapıldığını bildiren cümlelere de **neden-sonuç cümleleri** denir.
- Yemek yemediği için zayıflamış.

Kişinin zayıflamasının gerekçesi olarak yemek yememesi gösterilmiştir.

- Köpekten korktuğu için oradan kaçmış.

Yukarıdaki cümlede yargı bildiren ifadeye (kaçmış) "Neden?" sorusunu yönelttiğimizde "Köpekten korktuğu için" cevabını alırız. Eylemin yapılış gerekçesini bildirdiği için bu cümle "neden-sonuç cümlesi"dir.

- Neden-sonuç cümleleri iki bölümden oluşur: Birinci bölüm neden (sebebe), ikinci bölüm ise sonuç bildirir.

- Yağmur yağdığı için pikniğe gidemedik.

neden

sonuç

- Neden-sonuç cümlelerinde genellikle "için, yüzünden, dolayı, ötürü, diye, -den, -diğinden" gibi ek ve sözcükler kullanılır.

- Düzenli çalıştığından başarılı oldu.

- Yağmur yağdığı için pikniğe gidemedik.

- Seni bekledim diye yorulmuş.

AMAÇ-SONUÇ

- Eylemin gerçekleştirilmesinde hangi amaca bağlı kalındığının belirtildiği cümlelere **amaç-sonuç cümleleri** denir.
- Tuttuğum takımın formasını almak için para biriktiriyorum.

Yukarıdaki cümlede para biriktirme eyleminin yapılma amacı bellidir (tuttuğum takımın formasını almak) ancak bu amaca ulaşıp ulaşılamayacağı belli değildir.

- Amaç-sonuç cümleleri, yargı bildiren ifadeye sorulan "Hangi amaçla?" sorusuna cevap verir.

- Okula gitmek için evden çıkmış.

amaç

sonuç

Yukarıdaki cümlede yargı bildiren ifadeye (çıkış) "Hangi amaçla?" sorusunu yönelttiğimizde "Okula gitmek için" cevabını alırız. Eylemin yapılma amacı belirtildiği için bu cümle "amaç-sonuç cümlesi"dir.

- Amaç-sonuç cümlelerinde "için, diye, üzere" gibi ifadelerden yararlanır.

- Ders çalışmak için kütüphaneye gitti.

- Konuşma yapmak üzere kürsüye çıktı.

- Güneş yakmasını diye güneş kremi sürdü.

- Derslerinden geri kalmamak için her gün canlı derslere katılıyor.

Neden - Sonuç ve Amaç - Sonuç Cümlelerini Nasıl Ayırt Edebiliriz?

- Bir soruda, birden fazla seçenek "Neden?" sorusuna cevap veriyorsa yargı bildiren ifadeye "Hangi amaçla?" sorusunu sormalıyız. Eğer soruya cevap alabiliyorsak cümle amaç-sonuç cümlesidir.
- Bu durumu ayırt etmenin bir diğer yolu da yapılan eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmektir. Yani eylem gerçekleşmişse neden-sonuç, eylemin gerçekleşip gerçekleşmediği bilinmiyorsa amaç-sonuç cümlesidir.
- Çiçekleri suladığı için gecikti. ⇒ (Neden-sonuç)

Çiçekleri sulama işi gerçekleşmiş ve bu eylem kişinin gecikmesine neden olmuştur.

- Çiçekleri sulamak için geldi. ⇒ (Amaç-sonuç)

Çiçekleri sulayıp sulamadığı bilinmemektedir ancak gelmesindeki amaç bu eylemi gerçekleştirmektir.

1.

Etkinlik

Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç, Koşul Cümleleri

Aşağıdaki cümleleri neden-sonuç, amaç-sonuç veya koşul-sonuç durumuna göre örnekteki gibi ilgili kutucuğa yazınız.

1

Neden-sonuç cümlesi

Temizlik, maske ve mesafe kurallarına gereken özeni göstermediği için koronaya yakalanmıştı.

Kulüp toplantısında yeterli çoğunluk sağlanamadığı için toplantı bir hafta sonraya ertelendi.

2

3

Akşam hava yağışlı olursa maça gidemeyeceğimizi söylemeliyim.

Kurtuluş mücadelesini başlatmak için Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.

4

5

Derslerime biraz daha çalışabilseydim sınavı kazanabilirdim.

Bütün çalışma şartlarını eksiksiz yerine getirdiği için ayın elemanı seçildi.

6

7

Toprak kaybını önlemek için yamaçlara fidan dikilir.

Zamanında gereken tedbiri almayınca bütün mal varlığını kaybetti.

8

9

Sabahın bu erken saatlerinde işe yetişmek için kalkmıştı.

Konunun ayrıntılarını anlamayınca bu soruları da çözemezsin.

10

BÖLÜM SES BİLGİSİ - SES OLAYLARI

ÜNSÜZ HARFLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

- Ünsüz Yumuşaması
(Ünsüz Değişimi)
- Ünsüz Benzeşmesi
(Ünsüz Sertleşmesi)
- Ünsüz Türemesi

ÜNLÜ HARFLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

- Ünlü Düşmesi (Hece Düşmesi)
- Ünlü Daralması

GİRİŞ YAYINLARI

ÜNLÜ HARFLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

- ➔ Dilin, söyleyen ve duyulan en küçük parçasına **ses** denir.
- ➔ Sesleri yazıda gösteren işaretlere **harf** denir.
- ➔ Alfabemizde 29 harf bulunmaktadır. Bu 29 harfin 8'i ünlü, 21'i ise ünsüz harftir.
- ➔ Ünlü (sesli) harfler ➔ a, e, ı, i, o, ö, u, ü

ÜNLÜ HARFLER	Geniş		Dar	
	Kalın	İnce	Kalın	İnce
Düz	a	e	ı	i
Yuvarlak	o	ö	u	ü

Ünlülerle İlgili Ses Olayları

Ünlü Düşmesi

Ünlü Daralması

Ünlü Düşmesi (Hece Düşmesi)

- ➔ İkinci hecelerinde dar ünlü (ı, i, u, ü) bulunan sözcüklere, ünlü ile başlayan ek geldiğinde ikinci hecedeki dar ünlü düşer. Buna **ünlü düşmesi** ya da **hece düşmesi** denir.
- » alın - ı ➔ alını
- » nabız - a ➔ nabza
- » burun - u ➔ burnu
- » bağır - ım ➔ bağırım
- » sızı - la ➔ sızla
- » devir - im ➔ devrim
- » nesil - i ➔ nesli
- » yalın - ız ➔ yalnız
- » nehir - i ➔ nehri
- ➔ Bazı sözcüklere "-la/-le" ve "-ar/-er" ekleri eklendiğinde o sözcüklerde ünlü düşmesi olayı görülür.
- » yumurta - la ➔ yumurtla(mak)
- » ileri + -le ➔ ilerle(mek)
- » sarı + -ar - mak ➔ sararmak
- ➔ Ünlü düşmesi iki sözcüğün birleşmesi sırasında da meydana gelebilir.
- » ne + için ➔ niçin
- » ne + asıl ➔ nasıl
- » kahve + altı ➔ kahvaltı
- ➔ "Etmek" ve "olmak" yardımcı fiilleriyle oluşturulmuş bazı birleşik sözcüklerde de ünlü düşmesi görülür.
- » sabır + etmek ➔ sabretmek
- » kayıt + olmak ➔ kaydolmak
- » kayıp + olmak ➔ kaybolmak

➔ İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı gibi sözcükler ek aldıklarında sonlarında bulunan ünlüler düşmez.

- » içinde (Yanlış)
- » şurda (Yanlış)
- » dışardan (Yanlış)
- » içeride (Doğru)
- » şurada (Doğru)
- » dışarıdan (Doğru)

➔ Özel isimlerde ünlü düşmesi olmaz.

- » Siz de olanları Gönül'e anlatın! (Doğru)
- ➔ Siz de olanları Gönl'e anlatın! (Yanlış)

Ünlü Daralması

- ➔ Şimdiki zaman eki olan "-yor" eki kendinden önce gelen geniş ünlüleri (a / e) daraltıp "ı / i / u / ü"ye dönüştürür. Bu ses olayına **ünlü daralması** denir.
- » ara - yor ➔ arıyor
- » gözle - yor ➔ gözlüyor
- » izle - yor ➔ izliyor
- » başla - yor ➔ başlıyor
- » bakma - yor ➔ bakmıyor
- » dinle - yor ➔ dinliyor
- » gelme - yor ➔ gelmiyor
- » söyleme - yor ➔ söylemiyor
- » sızla - yor ➔ sızlıyor

➔ Tek heceli olan "de-" ve "ye-" fiillerinde, söyleyişteki "i" ünlüsü yazıya da geçirilir.

- » de- ➔ diyen - diyerek - diye - diyecek
- » ye- ➔ yiyen - yiyerek - yiye - yiyecek

1.

Etkinlik

Ünlü (Sesti) Harflerle İlgili Ses Olayları

Aşağıdaki tabloda ünlülerin özellikleriyle ilgili boş bırakılan kutucukları örnekteki gibi doldurunuz.

2.

Etkinlik

Ünlü (Sesti) Harflerle İlgili Ses Olayları

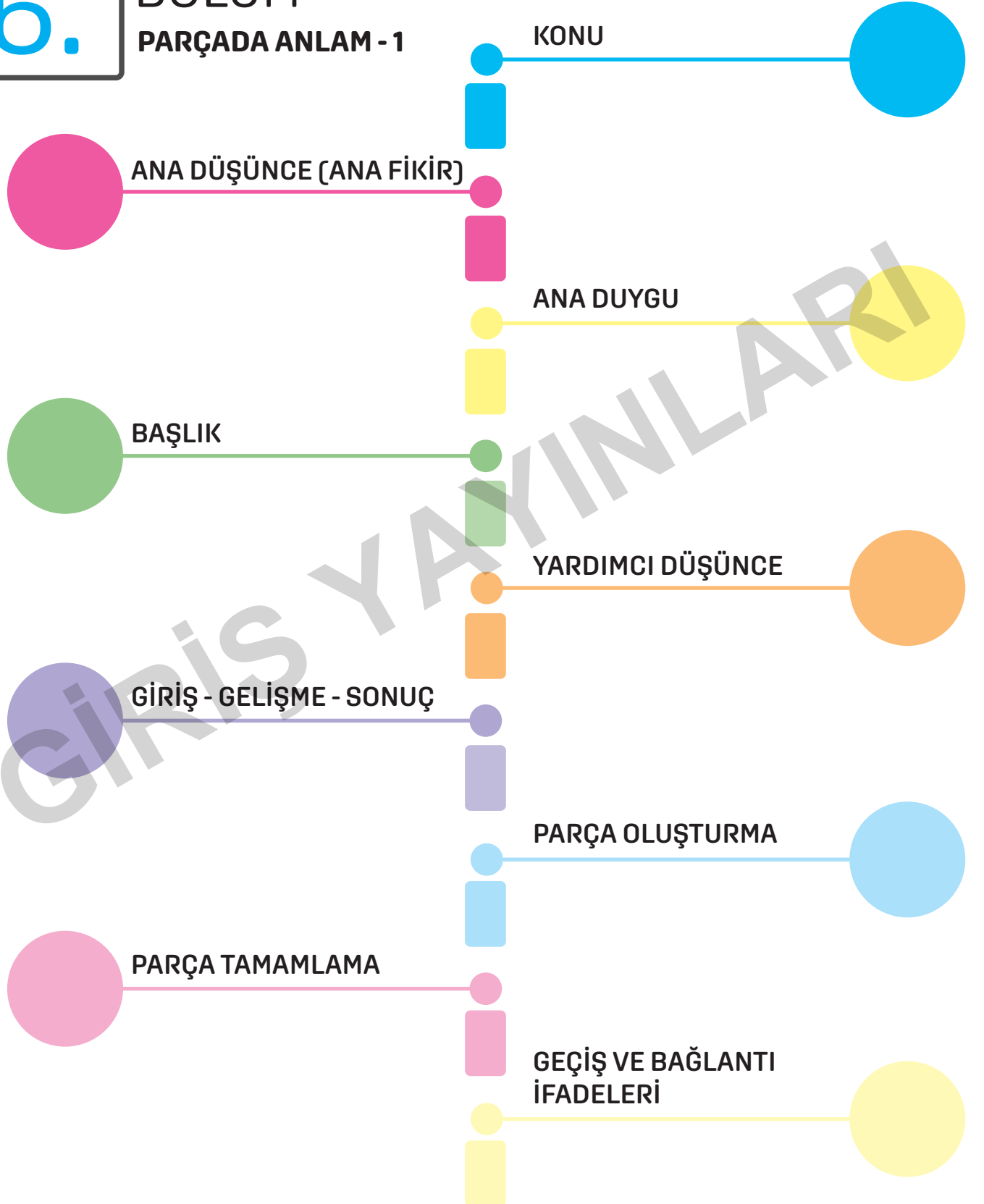
Aşağıdaki sözcüklerin yanında verilen ekleri sözcüğe getirerek yeniden yazdıktan sonra sözcükte meydana gelen ses olayını örnekteki gibi ilgili boşluğa yazınız.

	Sözcük	Ek	Ekli Hâli	Ses Olayı
1	Gönül	-üm	Göntüm	Ünlü (hece) düşmesi
2	Şehir	-e		
3	Bilme	-yor		
4	Bekle-	-yor		
5	Karşıla-	-yor		
6	Ağız	-a		
7	Oğul	-um		
8	Boyun	-u		

BÖLÜM

PARÇADA ANLAM - 1

KONU

- ⇒ Herhangi bir yazıyı oluşturan bir düşünce, duygu ya da olayla ilgili cümleler topluluğuna **paragraf** denir. Paragrafta hakkında konuşulan, söz söylenen nesne, durum, olay ya da kavrama da **konu** denir.
- ⇒ Günlük yaşamda insanların size tuhaf gelen bazı davranışlarını görebilirsiniz. Kimi duvara dayalı bir merdiven altından geçmez ve bunu uğursuzluk sayar. Kimi önüne bir kara kedi çıkarsa o günün kötü geçeceğini düşünür. Oysa bunların sağlam bir dayanağı ya da bilimsel bir gerçekliği yoktur.

Bu parçanın konusu ⇒ "Toplumdaki yanlış inanışlar"

- ⇒ Konu, yazarın paragrafta üzerinde en çok durduğu kavram ya da kavramlardır.

**Paragraf Sorularında
Konuyu Bulduran
Soru Kalıpları**

- ⇒ Paragrafın konusu nedir?
- ⇒ Yazar bu paragrafta ne anlatıyor?
- ⇒ Bu paragrafta neden söz ediliyor?
- ⇒ Bu metinde ne anlatılıyor?

ANA DÜŞÜNCE (ANA FİKİR)

- ⇒ Belli bir konuda bir yazının temeli olan, yazıda asıl anlatılmak istenen, en çok vurgulanan, okura kazandırılmak istenen temel düşünceye **ana düşünce (ana fikir)** denir.
- ⇒ Her paragraf bir ana düşünce etrafında toplanmış cümlelerden oluşur.
- ⇒ İnsan sesi güzelliğine yazın kavuşur. Çünkü yaz engin mavisıyla umut demektir. Güzelliktir, güzeli düşünmektir. Sanat ilhamları en çok yazın gelir yoklar kapımızı. Yazın yazılanlar, çizilenler daha umut verici, şeylerdir. İnsanlar daha güçlü, daha isteklidir. Çünkü yaz mutluluk kaynağıdır.

Bu parçanın ana düşüncesi ⇒ "Yaz mevsimi insanlara yaşama sevinci verir."

- ⇒ Parçanın ana düşüncesi genellikle parçanın başında ya da sonunda verilir. Ancak ana düşüncenin parçanın geneline yayıldığı metinler de vardır. Dolayısıyla parçanın ana düşüncesi aranırken özellikle giriş ve sonuç kısımları dikkatlice okunmalıdır.
- ⇒ Parçada kullanılan geçiş ve bağlantı ifadelerine de dikkat edilmelidir. Bu ifadeler bizi ana düşünceye götüren ipuçları olabilir.
- ⇒ Ana düşünce yazarın okuyucuya vermek istediği mesajdır. Kısacası yazarın paragrafı yazma amacıdır.

**Paragraf Sorularında
Ana Düşüncüyü Bulduran
Soru Kalıpları**

- ⇒ Paragrafın ana düşüncesi nedir?
- ⇒ Vurgulanmak istenen düşünce hangisidir?
- ⇒ Yazar bu yazıyı niçin yazmıştır?
- ⇒ Yazarın asıl anlatmak istediği nedir?

1.

Etkinlik

Konu

Aşağıdaki kutucuklarda verilen konulardan metinlere en uygun olanları seçerek ilgili metnin altına yazınız.

Gecenin uyandırdığı duygular

İnsanın kendine zaman ayırması

Hayatımızda başkalarına yer ayırmak

Zamanın insanı değiştirdiği

Roman okumak

Romanların yazıldığı dilde okunması

Çeviri romanlarındaki duygu

İnsanların gece tutkusu

Çocukluğa özlem duyma

İnsanın, olanak varsa karısı, çocuğu, parası ve hele sağlığı olmalı ama mutluluğunu yalnız bunlara bağlamamalı. Kendimize dükkânın arkasında, yalnız bizim için bağımsız bir köşe ayırıp orada gerçek özgürlüğümüzü, kendi sultanlığımızı kurmalıyız. Orada, yabancı hiçbir konuğa yer vermeksizin kendi kendimizle her gün başbaşa verip dertleşmeliyiz; karımız, çocuğumuz, servetimiz, adamlarımız yokmuş gibi konuşup gülmeliyiz. Öyle ki hepsini yitirmek felaketine uğrayınca onlarsız yaşamak bizim için yeni bir şey olmasın. Kendi içine çevrilebilen bir ruhumuz var; kendi kendine yoldaş olabilir, kendi kendisiyle, çekiş dövüş, alışveriş edebilir. Yalnız kalınca sıkılır, ne yapacağımızı bilmez oluruz diye korkmamalıyız.

1

Bir zamanlar sokaklarda mahalle aralarında top, misket saklambaç oynayan hayal dünyasında yaşayan mutluluğu oyunda arayan saf çocuklardık. Bir yerimiz acıdığında ya da kanadığında annemizin öpücüğü ile iyileşeceğini düşünecek kadar saftık. Şimdi ise acının ne denli gerçek olduğunu öğrendik. Ağladığımızda ise hemen her şeye kanar, bir elma şekeri ya da kırmızı mavi bir balonla kandırılırdık. Susmak için öyle de olurdu zaten... Lise ya da üniversiteye gidenlere "abi", "abla" derdik. Sonra büyüdük, zamana yenik düştük. Biz abi dediklerimizin yerini aldık, bizim yerimizi de başka çocuklar aldı ve onlar bizi gördüklerinde "abi", "abla" demeye başladı. Artık çocuk değildik, anladık. Her yıl bir adım daha atıyoruz ölüme artık...

3

"Her dilden romanlar vardır. Peki, bu romanların içindeki duyguyu anlamak için o romanın yazıldığı dili bilmemiz mi gerekiyor? Asla. Hiç de gerek yok. O romanı dilimize çevirdiğimiz zaman insanı çok daha etkileyen, hatta büyüleyen o duyguları daha da iyi hissederiz. Çeviri romanlarını bu yüzden daha da çok seviyorum. Yazar beni alıyor, kendi memleketine, kendi dünyasına götürüyor, hayatına ortak ediyor. Bizim de aradığımız bu değil mi?"

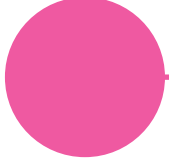
2

Gece korku vaktidir. Göz artık vazifesini yapamadığı için yanlış şeyler görmeye başlar. Her gölge oyunu, her ot titreyişi, her yaprak kıvıldağı bir düşman hissini verir. Sınırlerin diken diken olduğu bu karanlık saatlerde hayvanların birçoğu için toplanmaktan, tünemekten veya ine çekilip uzanmaktan ve yatmaktan başka yapacak bir iş yoktur. Elektriğin keşfine rağmen medeni şiir, vahşi şiir gibi hâlâ gece başlangıcının getirdiği hüzünden ve karanlığın uyandırdığı faciadan bahseder.

4

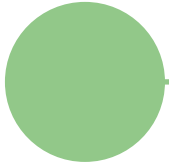

BÖLÜM PARÇADA ANLAM - 2

ANLATICI

- Birinci Kişili Anlatım
- Üçüncü Kişili Anlatım

METİN KARŞILAŞTIRMA

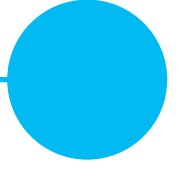

HİKÂYE UNSURLARI

- Olay
- Kişiler (Varlık Kadrosu)
- Yer (Mekân)
- Zaman

GERÇEK VE KURGUSAL UNSURLAR

GİRİŞ YAKINLARI

HİKÂYE UNSURLARI

⇒ Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel bir olayın, belli bir plan çerçevesinde anlatıldığı yazılara **hikâye** denir. Hikâyede bahsedilen olay, kişiler, yer ve zamana da **hikâye unsurları** denir.

Hikâye Unsurları**Olay**

Ortaya çıkan durum veya ilgi çekebilecek her türlü işe olay denir. Her hikâyede bir olay vardır.

Kişiler (Vartık Kadrosu)

Hikâye edici metinlerde bütün olayın etrafında olduğu varlıklar hikâyenin kişileridir. Olay her zaman insanlar üzerine kurulmayabilir. Olaylar diğer varlıkların etrafında oluşabilir.

Yer (Mekân)

Hikâye edici metinlerde olayın geçtiği çevreye yer (mekân) denir. Mekân, metinlerde olayın daha akılda kalıcı olmasını sağlar.

Zaman

Hikâye edici metinlerde olayın içinde geçtiği süreye zaman denir. Hikâyelerde olay belirli bir zaman dilimine sığdırılır. Bu zaman dilimi birkaç saat gibi kısa bir süre olabileceği gibi birkaç yılı aşan uzun bir süre de olabilir.

» Ferda evinde tatlı bir telaş içindeydi. Bir anda saatine baktı, telaşlandı. İkinci vaktiydi, akşama az kalmıştı. Buna rağmen yapılacak çok iş vardı. Daha tatlı yapacak, kapının önünü sulayacak, bahçeden biraz çiçek toplayacaktı. İki kilo elmayı rendeledi. Fırın tepsisini yağlayıp bolca şeker serpti. Rendelenmiş elmaları malzemelerle karıştırdı. Tepsideki şekerin üstüne yaydı. Kızarmasını beklediği eti fırından çıkardı, elmayı fırına attı. Misafirlerinin gelmesini bekledi.

→ **Olay:** Ferda'nın evine misafir gelmesi ve onun hazırlık yapması

→ **Kişi(ler):** Ferda → **Yer:** Ferda'nın evi → **Zaman:** İkinci vakti

⇒ Hikâye unsurları yalnızca hikâye türünde değil, tüm hikâye edici metinlerde bulunur.

ANLATICI

- ⇒ Hikâye edici metinlerde olayı anlatan kişiye **anlatıcı** denir.
- ⇒ Anlatıcı, olayları tercih ettiği dil ile okuyucuya anlatır. Anlatıcı, metnin yazarının kurguladığı bir kişidir. Yazar kurguladığı bu kişinin ağzından olayı anlatır.
- ⇒ Hikâye edici metinlerde anlatıcı, olayı birinci kişi ya da üçüncü kişi ağzından anlatır.

Birinci kişi ağzından anlatım ⇒ ben veya biz

Üçüncü kişi ağzından anlatım ⇒ o veya onlar

Birinci Kişili Anlatım

» Kocaman adamların oyuncaklarla oynamasını ayıplarlar. Onun için ben oyuncaklarımı bir odaya dolduracağım. İşe gitmediğim günler, oyuncak odama girip kapıyı arkadan kilitleyeceğim.

Birinci kişili anlatımla yazılan metinde geçen "dolduracağım, kilitleyeceğim" sözcüklerindeki renkli yazılan harf, olayı yaşayan kişinin bizzat metnin yazarı olduğunu gösterir.

Üçüncü Kişili Anlatım

» Ertesi gün Hasip Efendi, fabrika sahibi Ali Bey'e papazdan öğrendiklerini anlatır. Ali Bey fabrikasının ustasız kalacağını ve fikrinden dolayı kovulan adamlardan çekinmesi gerektiğini düşünür.

Üçüncü kişili anlatımla yazılan metinde geçen "anlatır, düşünür" ifadelerinden yola çıkarak metindeki olayı yaşayan kişi ile metnin anlatıcısının aynı kişi olmadığı sonucuna ulaşılır.

1.

Etkinlik

Hikâye Unsurları

Aşağıdaki metinde hikâye unsuruna ait bilgileri yandaki kutucuklarda istenenlere göre örnekteki gibi yazınız.

Sonbaharın bu ilk gününde Cesur Vay deniz kıyısına gelip bir kayanın üstüne oturmuş. Güneşli, açık, sakın, sıcak bir gün. Evde yiyecek bir şey yok. Yaşlı babası da çadırdan çıkıp yanına gelmiş, yaşlı kemiklerini ısıtmak istemiş. Cesur Vay,

– Baba can bugün hava sakın ben ava çıkmak istiyorum, demiş.

Babanın ödü kopmuş:

– Sakın ha! Kayığımız küçücük. Dalgaların ne zaman kabarcığı (...) belli olmaz oğul can!

– Hiç fark etmez baba can. Bugün ben denize açılacağım.

Okunu, yayını, zıpkını almış, kayığı denize indirip hızla küreklere asılmış Vay. Hava güzel, deniz çarşaf gibi... Bütün gücüyle kıyıda uzaklaşmıştı. Artık, ne bir kara parçası ne de bir adacık. Cesur Vay rüzgâra yalvarmış:

– Es ey rüzgâr es! Bütün gücünle es! Foklar, balinalar çıkagelsin, bir büyük balıkla döneyim, herkese bir lokma yiyecek vereyim... Rüzgâr duymuş bu sesi. Yavaş yavaş dalgaları kaldırmaya başlamış, biraz sonra dalgalar kabarmış... Küçük kayık dalgaların üstünde uçuyormuş. (...)

1 OLAY

Cesur Vay'ın denizde balık avına çıkmasıyla yaşanan olaylar.

2 OLAYIN GEÇTİĞİ YER

3 OLAYIN GEÇTİĞİ ZAMAN

4 KAHRAMANLAR

2.

Etkinlik

Hikâye Unsurları

Aşağıdaki metinde hikâye unsuruna ait bilgileri alttaki kutucuklarda istenenlere göre örnekteki gibi yazınız.

Yemyeşil, güzel bir ormanda yalnız bir köstebek yaşamış. Köstebek bütün vaktini toprak kazarak geçirirmiş. Girişken, cana yakın bir hayvanmış. Pek çok hayvanla tanışır, arkadaş olurmuş. Ama kısa zamanda hayvanlar ondan uzaklaşır, onunla arkadaşlıklarını sürdürmezlermiş. Köstebek bu duruma çok üzülürmüş.

Günlerden bir gün köstebek ormanda gezerken bir kaplumbağayla karşılaşmış. Çok sevinmiş. Hemen onunla tanışmış.

— Ben herkesi çok severim. Hiç kimseye kötülük yapmam ama hiç arkadaşım yok. Seninle arkadaş olalım mı, diye sormuş. (...)

1. OLAY

2. VARLIK KADROSU

3. YER

4. ZAMAN

Belirsiz bir zaman

BÖLÜM YAZIM KURALLARI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

“DE”, “Kİ” VE “Mİ”NİN YAZIMI

- Ek Olan “-de”
- Bağlaç Olan “de”
- Ek Olan “-ki”
- Bağlaç Olan “ki”
- “mi”nin Yazımı

SAYILARIN YAZIMI

KISALTMALARIN YAZIMI

BİRLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI

- Bitişik Yazılan Birleşik Sözcükler
- Ayrı Yazılan Birleşik Sözcükler

YAZIMI KARIŞTIRILAN SÖZCÜKLER / SÖZ GRUPLARI

BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

⇒ Cümleler büyük harfle başlar.

» Öğretmen kalktı, gerindi. Hiç uykusu olmadığını düşündü. Durulmamış, yatışmamış bir heyecan dolaşıyordu gövdesinde.

UYARI: Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler, büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti konur.

» Atatürk "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diyor.

» Kurtuluş Savaşı (Türk milletinin kaderini değiştiren savaştan söz ediyorum.) ne zorluklarla kazanılmış!

UYARI: İki noktadan sonra gelen ifade, cümle niteliği taşıyorsa bu cümle büyük harfle başlar.

» Bize seslendi: Yarın gelecek misiniz?

» Şunları almıştı: elma, armut, muz... (Cümle değil)

⇒ Bir şiiri oluşturan dizeler genellikle büyük harfle başlar.

» Vatan bizim ülke bizim el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ay yıldızlı bayrak bizim mal bizim
Söyle Veysel öğünerek överek.

⇒ Özel adlar büyük harfle başlar. Özel ad sayılan kelime ve kelime gruplarını hatırlayalım:

⇒ Kişi ad ve soyadları büyük harfle başlar.
» Hastane kayıtlarında Aysel Karaman adında biri yok.
» Bu kitabın Mehmet Akif Ersoy'a ait olduğunu bilmiyordum.
⇒ Kişi adlarından sonra gelen "bey, efendi, hanım" gibi saygı sözleri büyük harfle başlar:
» Selma Hanım, Süleyman Efendi, Kadir Bey...
⇒ Özel addan sonra gelen ve akrabalık ifade eden kelimeler küçük harfle başlar.
» Okuldan çıkar çıkmaz Osman amcama uğurdum.

Akrabalık bildiren adlar, lakap veya unvan değeri kazandı-
ğında büyük harfle başlar.

» Munzur Baba'nın kayalıklardan düştüğü söylenmektedir.

⇒ Saygı sözlerinden sonra gelen makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar.
» Sayın Milletvekili, Sayın Vali, Sayın Rektör...
⇒ Hayvanlara verilen adlar büyük harfle başlar.
» Boncuk, Tombul, Pamuk...
⇒ Dil, lehçe ve şive adları büyük harfle başlar.
» Türkçe, Almanca, İngilizce; Oğuzca, Kazakça, Kırgızca...

Dil, lehçe ve şive adlarına gelen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler bitişik yazılır.

» Gençler, İngilizceyi öğrenmek gerektiğini bilmiyorlar mı?

⇒ Millet ve devlet adları büyük harfle başlar.
» İngiliz, Alman, Türk, Yunan; Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri vb.
⇒ Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar.
» Afrika, Asya; Güneydoğu Anadolu, Karadeniz; İstanbul, Mardin; Bahçelievler, Bebek vb.

Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar.

» Konya ili, Efes ilçesi, Uzungöl beldesi, Taflan köyü vb.

⇒ Yer adlarında özel addan sonra gelerek belirtisiz ad tamlaması oluşturan "deniz, nehir, göl, dağ, boğaz" gibi kelimeler büyük harfle başlar. Bunlara gelen ekler ayrıdır.
» Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Muş Ovası'ndan, Çanak-kale Boğazına, Dicle Irmağını, Ege Denizi'nde, Tuna Nehri, Zigana Geçidi vb.

1.

Etkinlik

Büyük Harflerin Kullanımı

Aşağıda verilen büyük harflerin yazımıyla ilgili kuralları örnek cümlelerle eşleştirerek karşılıklarına örnekteki gibi yazınız.

- A. Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin her kelimesi büyük harfle başlar.
- B. Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.
- C. Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.
- D. Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar.
- E. Yer adları (kita, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar.

- F. Gök cisimleri terim anlamıyla kullanıldıklarında büyük harfle başlar.
- G. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.
- H. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.
- I. Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar.
- J. Devlet adları büyük harfle başlar.
- K. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar.
- L. Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar.

1. Elif'in öküzü Kocabaş aniden çamura yığılıp kaldı.

G

2. Bugün dünyanın birçok bölgesinde İngilizce konuşuluyor.

3. Yıllarca bize, Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur, dediler.

4. Marmara Bölgesi'nin en büyük ili İstanbul'dur.

5. Bugün ilimize gelecek olan misafirleri Vali Bey karşılayacak.

6. İslam dinine mensup olan kişilere "Müslüman" deniyor.

7. Ay, Güneş'ten aldığı ışığı Dünya'ya yansıtır.

8. Bugün ilimizde düzenlenecek olan festivale Sayın Bakan da teşrif edecek.

9. Bu konuda Ahmet Bey'in de görüşüne başvursanız iyi olur.

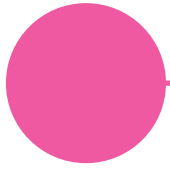
10. Ülkemiz Hollanda'dan tarım ürünleri ithal etmektedir.

11. Kaplumbağa Terbiyecisi, Osman Hamdi Bey'in 1906 ve 1907 yıllarında iki farklı versiyonunu çizdiği tablosudur.

12. Milli Eğitim Bakanlığı yeni öğretmen atamasının yapılacağını bildirdi.

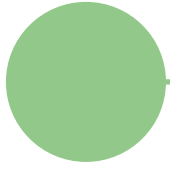

BÖLÜM METİN TÜRLERİ

HABER METNİ (HABER YAZISI)

- 5N 1K Yöntemi

FABL

METİN TÜRLERİ

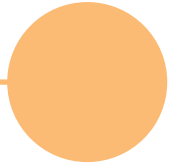
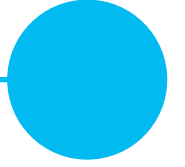
- Bilgilendirici Metinler
- Hikâye Edici Metinler

HİKÂYE (ÖYKÜ)

MASAL

GİRİŞ YAYINLARI

METİN TÜRLERİ

➤ Metinler yazılış amaçları bakımından bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere alt başlıklarda incelenir. Bilgilendirici metinlerle hikâye edici metinler hem ele aldıkları konu bakımından hem de konuyu işleyişleri bakımından büyük farklılıklar gösterir.

Bilgilendirici Metinler

Bilgi vermek, ikna etmek, açıklama yapmak, düşünceleri değiştirmek, yönlendirmek ve tanımlamak amacıyla yazılan metinlerdir.

- Bu yazılarda amaç öğreticiliktir.
- Kısa, yalın ve anlaşılır cümleler kullanılır.
- Sözcükler temel anlamlarıyla kullanılır.
- Anlam, okuyucuya göre değişkenlik göstermez.
- Nesnel anlatım hâkimdir.
- Haber metinleri bilgilendirici metinlerdendir.

Hikâye Edici Metinler

Hikâye edici metinler; insanlarda estetik zevk uyandırmak amacıyla sanatsal özellikler ön plana alınarak yazılan metinlerdir.

- İnsanların duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirir.
- Sanatsal, yani süslü bir dil kullanılır.
- Sözcükler genellikle mecaz anlamlarıyla kullanılır.
- Bu metinler kurmaca (tasarlanmış) metinlerdir.
- Öznel anlatım hâkimdir.
- Hikâye, fabl ve masal öyküleyici metinlerdendir.

Haber Metni (Haber Yazısı)

➤ Toplum gündemini meşgul eden olaylar ve durumlarla ilgili gelişmeleri dile getiren gazete veya dergilerde yayımlanan yazılara **haber metni (haber yazısı)** denir.

Haber Metninin (Haber Yazısının) Özellikleri

Bu yazılara konu olacak haber, dikkat çekici olmalıdır.

Haber metninin başlığı okuyucunun ilgisini çekmelidir.

Haber, okuyucu kitlesi açısından önem taşımaktadır.

Haber doğru kaynaktan alınmalı, doğruyu yansıtmalıdır.

Haber tarafsız, nesnel bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Yazıya konu olacak haber, güncel olmalıdır.

Haber yazıları 5N 1K sorularına cevap vermelidir.

5N 1K Yöntemi: 5N 1K; bir cümlenin, paragrafın ya da metnin tamamının daha iyi anlaşılması için kullanılan bir yöntemdir. 5N 1K soruları şunlardır: "Ne?", "Nerede?", "Ne zaman?", "Nasıl?", "Niçin?", "Kim?".

➤ Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, akşam 09.15'teki basın toplantısında merakla beklenen sonuçları açıklamak için kameraların karşısına geçip, "Salgınla mücadeleyi birlikte kazanacağız. Vatandaşlar Covid-19 aşısına ilişkin durumu e-Nabız hesabından veya 2023'e kısa bir mesaj göndererek öğrenebilecek." dedi.

Bu metnin 5N 1K sorularına verdiği cevaplar:

Kim?Sağlık Bakanı
Fahrettin
Koca**Nasıl?**Kameraların
karşısına geçip**Ne zaman?**Akşam
09.15**Nerede?**Basın
toplantısında**Niçin?**Merak edilen
soruları cevap-
lamak için**Ne?**"Salgınla mücadeleyi birlikte
kazanacağız. ... kısa bir mesaj
göndererek öğrenebilecek."

1.

Etkinlik

Bilgilendirici ve Hikâye Edici Metinler

Aşağıda fabl, hikâye ve masaldan parçalar verilmiştir. Bu parçalardan hareketle kutucuklarda yer alan özellikleri ilgili başlıkların altına yazınız.

Bilgilendirici metin türüdür.

Hikâye edici metin türüdür.

Öğretmek amacıyla yazılır.

Nesnel anlatım hâkimdir.

Öznel anlatım hâkimdir.

İnsanların duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirmek amacıyla yazılır.

Kurmaca (tasarlanmış) metinlerdir.

Gerçekle ilişkilendirilen metinlerdir.

I. METİN

Etkili iletişimin temeli olan dinleme, sözlü iletileri duyma ve duyduklarına anlam kazandırarak tepkide bulunma olarak ifade edilebilir. Dinleme, kişinin yalnızca ses kaynaklı ve sözsüz uyarınları algılaması ile ilgili bir süreç değildir; onları anlaması, anlamlandırması ve tepki vermesiyle tamamlanmaktadır. Dinleme öncelikle fizyolojik bir eylemdir ancak seslerin kulakla işitilmesinden ve beyine ulaştırılmasından daha fazla bir anlam ifade etmektedir. Duymaktan daha kapsamlı enerji gerektiren zihinsel bir süreçtir. Dinleme; söylenene dikkat etmenin ötesinde, niyeti gözlemeyi ve anlam arayışını içeren bir yeterliliği gerektirir. Dolayısıyla dinlemek; dinleyen kişinin, konuşan kişinin sesine, sözcük seçimine, tonlamasına, hızına ve beden diline karşı duyarlı olması demektir.

II. METİN

Bir aslan ininde uyurken burnunun üstünden bir fare geçmiş ve onu uyandırmış. Aslan, korkudan ödü patlamış olan zavallı küçük fareyi pençesiyle yakalamış; tam onu ezmek üzereyken fare, kendisine acıması için yalvarmaya başlayarak onu kızdırmak gibi kötü bir niyeti olmadığını, kendisi gibi önemsiz bir av için, o görkemli pençelerini kanla lekelememesini söylemiş. Bu küçük tutsağın korkusuna gülen aslan yüreği yumuşayarak onu salıvermiş. Bu olaydan kısa bir süre sonra, aslan av bulmak için ormanda dolaşırken avcılarının ağına yakalanmış. Ağdan kurtulma umudu olmayan hayvan, çaresizce öyle bir kükreymiş ki sesi baştan başa bütün ormanda yankılanmış. Hayatını bağışlayan aslanın sesini tanıyan fare hemen koşarak onun yardımına gitmiş ve ağın iplerini kemirmeye başlamış. Kısa bir süre sonra, soylu aslanın serbest kalmasını sağlamış; böylece onu, iyilik yapılan yaratık ne denli küçük ve zayıf olursa olsun, iyiliğin boşa gitmeyeceğine ve o yaratığın bir gün yapılan iyiliğin karşılığını fazlasıyla ödeyeceğine inandırmış.

I. METİN

1. ... *Bilgilendirici metin türüdür.* .....
2. ....
3. ....
4. ....

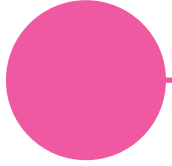
II. METİN

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

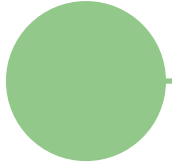

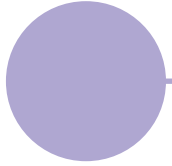
10. BÖLÜM NOKTALAMA İŞARETLERİ

VİRGÜL (,)

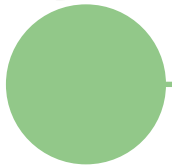
NOKTALI VİRGÜL (;)

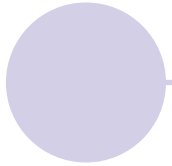
ÜNLEM İŞARETİ (!)

KISA ÇİZGİ (-)

TIRNAK İŞARETİ (“ ”)

EĞİK ÇİZGİ (/)

NOKTA (.)

SORU İŞARETİ (?)

İKİ NOKTA (:)

ÜÇ NOKTA (...)

UZUN ÇİZGİ (—)

YAY AYRAÇ ( )

KÖŞELİ AYRAÇ [ ]

KESME İŞARETİ (')

NOKTA (.)

- ➔ Tamamlanmış cümlelerin sonunda kullanılır.
- » Okulunu bitirince doktor oldu.
- » Gecenin ilerleyen saatlerinde ansızın kapı çaldı.
- ➔ Bazı kısaltmaların sonunda kullanılır.
- » İng. (İngilizce) » Doç. Dr. (Doçent Doktor)
- ➔ Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.
- » 17. (on yedinci) » II. Murat (İkinci Murat)
- ➔ Arka arkaya sıralanan ve virgüllerle ayrılan sayılardan sadece en sondaki rakamdan sonra kullanılır.
- » 1, 2, 3 ve 4. soruları çözdünüz.
- » IX-X. yüzyıllara ait yazılı belgeler var.
- ➔ Saat ve dakika gösteren sayıların arasında kullanılır.
- » 10.55'te toplantı başlıyor.
- » Gece saat 23.00'te rahatsızlanmıştı.
- ➔ Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır.
- » $14.2 = 28$ » $4.5 = 20$

- ➔ Tarihlerin yazımında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmada kullanılır.

» 08.08.2018 » 29.V.1453

Tarihler yazılırken ay adı sayıyla değil de yazıyla yazılırsa gün, ay ve yıl arasına nokta konmaz.

» 29 Ekim 1923 » 19 Mayıs 1919

- ➔ Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur.

» I. » A.
II. » B.

- ➔ Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.

» 1.000 » 326.197

- ➔ Genel ağ adreslerinde kullanılır.

» <https://www.tdk.gov.tr>

VİRGÜL (,)

- ➔ Birbiri ardınca sıralanan eş görevli sözcükler arasında kullanılır.
- » Okulunu, arkadaşlarını, öğretmenlerini çok seviyordu.
- » Bahçemizde elma, armut, erik, kayısı ağaçları vardı.
- ➔ Birbiri ardınca sıralanan cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır.
- » Abim eve geldi, gelir gelmez de uyudu.
- » Ödevlerini bitirdi, parka oyun oynamaya gitti.
- ➔ Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin ve ara cümlelerin hem başında hem de sonunda kullanılır.
- » Oğuz, en sevdiğim arkadaşım, bu hafta okula gelmedi.
- » Bu konuyu, bir sonuç çıkmayacağından emin olmama rağmen, tartışmaya açıyorum.
- ➔ Anlamı güçlendirmek için tekrarlanan kelimeler arasında kullanılır.
- » Akşam, yine akşam, yine akşam!

- ➔ Mektuplarda hitap sözlerinden sonra kullanılır.

» Sevgili Anneciğim, » Canım Arkadaşım,

- ➔ Tırnak içinde verilmeyen aktarma cümlelerinden sonra kullanılır.

» Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, demişti.

» Bu akşam yemeğe çıkacağız, dedi.

- ➔ Cümlede anlam karışıklığının ortaya çıkmasını engellemek için kullanılır.

» Genç, kadına yardım etti.

» İhtiyar, adamın yüzüne tuhaf tuhaf baktı.

- ➔ Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren "hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hay hay, başüstüne, öyle, haydi, elbette" gibi kelimelerden sonra konur.

» Pekâlâ, tüm isteklerini kabul ediyorum.

» Haydi, gidiyoruz artık.

1.

Etkinlik

Nokta

Aşağıdaki cümlelerde nokta işaretinin kullanıma gerekçelerini kutucuklardan seçerek örnekteki gibi karşlarına yazınız.

A. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.

B. Genel ağ adreslerinde kullanılır.

C. Gün, ay ve yılı gösteren sayıların arasına konur.

D. Çarpma işareti yerine kullanılır.

E. Bazı kısaltmaların sonuna konur.

F. Saat ve dakika gösteren sayıların arasına konur.

1. Kardeşimle saat 13.45'te alışveriş merkezinde buluşacağız.

F

Saat ve dakika gösteren sayıların arasına konur.

2. Önümüzdeki hafta yani 23.05.2022 tarihinde oğlumun doğum gününü kutlayacağız.

3. Konuyu <https://www.ttk.gov.tr> adresinden araştırabilirsin.

4. Yzb. Can Danış'ı tanıyor musunuz?

5. Çarpma işlemini yeni öğrenen çocuğa "15.15=?" işleminin sonucunu sordum.

6. Yazar, ölümünün 10. yıldönümünde mezarı başında anıldı.

2.

Etkinlik

Noktalı Virgül

Aşağıdaki cümlelerde noktalı virgülün kullanıma gerekçelerini kutucuklardan seçerek karşlarına yazınız.

A. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

B. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur.

C. İki den fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde öznenin sonra konabilir.

1. Toplantıya erkeklerden Ahmet, Ozan; kızlardan ise Handan, Gözde gelmemişti.

2. Ankara; Kayseri, Yozgat, Nevşehir illerine göre daha pahalı bir şehirdir.

3. İçim içime sığmıyordu; koşmak, zıplamak, bağırarak istiyordum.

BÖLÜM GÖRSEL OKUMA

TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA

- Tablo Yorumlama
- Grafik Yorumlama

GÖRSELLER

- Trafik Levhaları
- Akıllı İşaretler

GİRİŞ YAYINLARI

GÖRSELLER

➔ Yazılı metinlerin dışında kalan resim, fotoğraf, afiş, etiket, kartpostal, broşür, logo, sembol, şekil, işaret, tablo, grafik vb. öğelere **görsel** denir.

Etiket

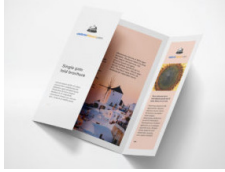
Fotoğraf

Afiş

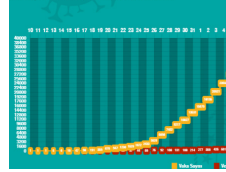
Kartpostal

Broşür

YATIRIM	ÖZETİ	ÖZETİ
180.303	45,5	26.376.784
10.220	45,5	2.336.476
1.003	80,6	22.981
174	51,4	2.783
10.301	59,9	2.208.451

Tablo

Grafik

Karikatür

➔ Yazılı metin dışındaki bu öğeleri anlamlandırma ve yorumlama işine **görsel okuma** denir.

➔ Görsel okuma yapılırken kişi, kendi duygu ve düşüncelerini değil yalnızca gördüklerini yansıtmalıdır.

Trafik Levhaları

➔ Trafik kuralları, yaya ve sürücülerin yolda ilerlerken uymaları gereken kurallardır. Trafik işaret ve levhaları sayesinde trafik güvenle akar ve kaza oranları düşer.

Okul Geçidi: Yol üzerinde bir okulun olduğunu gösterir. Sürücüler bu tabelayı görünce hem hızını düşürmeli hem de durmaya hazır olmalıdır.

Sola Dönülmez: Sola doğru bir yolun olduğunu ancak bu yoldan dönüşün yasak olduğunu gösterir.

Akıllı İşaretler

➔ Akıllı işaretler, televizyon yayınlarının içeriğiyle ilgili bilgi veren şekillerin olduğu bir sistemdir.

➔ Bu işaretlerin amacı, çocukları ve gençleri televizyon yayınlarının olası zararlarından korumak için anne babaları bilinçlendirmektir.

Genel İzleyici

Şiddet / Korku

7 yaş ve üzeri için

13 yaş ve üzeri için

18 yaş ve üzeri için

Olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar

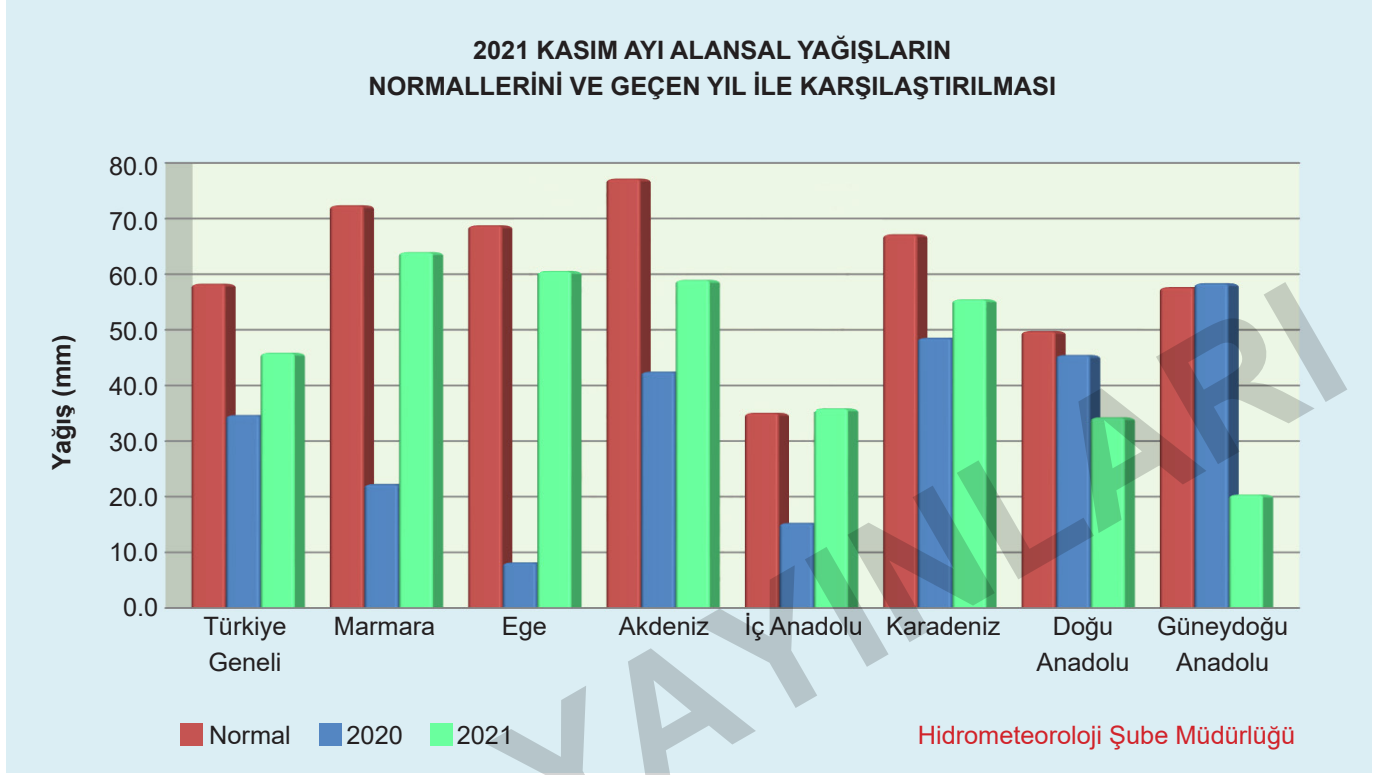

1.

Etkinlik

Grafik Yorumlama

Aşağıda Hidrometeoroloji Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanan Türkiye ve bölgelerin 2021 yılı Kasım ayı yağış miktarı, bir önceki yılın aynı ayındaki yağış miktarı ve normalleri grafiği verilmiştir. Buna göre aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri grafikteki bilgilere göre doldurunuz.

- 2021 yılı Türkiye ortalamasına göre kasım ayı yağış miktarı bir önceki yıla göre .....
- 2021 yılı Kasım ayına göre yağış miktarında en çok artış gösteren bölge ..... dir.
- Geçen yıla göre yağış miktarında düşüş gösteren bölgelerimiz ..... ve ..... 'dir.
- 2021 yılı Kasım ayında en çok yağış alan bölge ..... dir.
- 2020 yılı Kasım ayına göre yağış miktarında en çok düşüş gösteren bölgemiz ..... dir.
- 2020 yılı Kasım ayında normalin üzerinde yağış alan tek bölgemiz ..... dir.
- 2020 yılı Kasım ayında en az yağış alan bölgemiz ..... dir.
- ..... Bölgesi 2020 yılı Kasım ayında Türkiye ortalamasının altında kalırken 2021 yılı Kasım ayında üstüne çıkmıştır.

12.

BÖLÜM SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

SIRALAMA YAPMA

SÖZEL MANTIK VE
MUHAKEME

- Sözel Muhakeme ve Mantık Sorularında Kullanılan Temel Kavramlar
- Sorularda Kullanılan Bazı Unsurlar

SÖZEL MUHAKEME
SORULARI NASIL
ÇÖZÜLÜR?

TABLO OLUŞTURMA

GİRİŞ YAKINLARI

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

- Muhakeme sözcüğü, kelime anlamı olarak “düşünme, akıl yürütme, hüküm çıkarma” anlamına gelir. Muhakeme ve mantık soruları da bu anlamla ilişkili olan sorulardır.
- Muhakeme sorularında asıl amaç, verilen metinlerden ve önermelerden (bilgilerden) çıkarımda bulunmaktır.

Sözel Muhakeme ve Mantık Sorularında Kullanılan Temel Kavramlar

Muhakeme: Metin hâlinde veya önermeler şeklinde verilen bir soruyu/sorunu çözmek, çıkarımlarda bulunmaktır.

Akl yürütme: Belirtilen unsurlar (önermeler, bilgiler) hakkında tahminlerde bulunmaktır.

Önerme: Doğruluğu veya yanlışlığı kanıtlanabilen bilgileri içeren cümle ya da cümlelerdir.

Çıkarım: Verilen önermeleri her açıdan değerlendirerek bu önermelerden yeni bilgiler (veriler) elde etmektir.

Sıralama: Metin veya önermelerden elde edilen yeni verileri belli bir sıraya koymaktır.

Öncül: Sorularda verilen önermelerden her birine verilen addır.

Sorularda Kullanılan Bazı Unsurlar

Kişiler: Ali, doktor, öğretmen, öğrenci, araştırmacı...

Zaman: Yıllar, aylar, haftalar, günler, saatler...

Nesneler: Kitaplar, dergiler, içecekler...

Yönler: Batı, doğu, kuzey, güney, sağ, yukarı...

Yerler: Ankara, Hindistan, okul, müze, sınıf, lokanta...

İlişkiler: Arkadaşlık, akrabalık, kardeşlik, evlilik...

Sıralama Yapma

- Metinde ve öncüllerde verilen bilgileri farklı değişkenlere göre sıralamayı gerektiren sorulara sıralama soruları denir. Soruda verilen kurgudan o sorunun sıralama sorusu olup olmadığı kolayca anlaşılabilir.

» Sema, Tuğçe ve Ceren'in matematik, fen bilimleri ve Türkçe derslerindeki başarıları hakkında aşağıda bazı bilgiler verilmiştir:

- » Tuğçe, fen bilimleri dersinde Ceren'den daha başarılıdır.
- » Ceren, Türkçe dersinde en başarısız olanıdır.
- » Sema, fen bilimleri dersinde Tuğçe'den daha başarılıdır ama matematik dersinde ondan başarısızdır.
- » Tuğçe, matematik dersinde Ceren'den daha başarısızdır.
- » Tuğçe, Türkçe dersinde Sema'dan daha başarılıdır.

Çözüm:

Fen bilimleri dersi için:

- 1. öncülden, Ceren'in fen bilimleri dersinde 1. sırada olmayacağı anlaşılır.
- 3. öncülden ise Sema, Tuğçe'den başarılı olduğu için Tuğçe'nin 1. sırada olamayacağı anlaşılır. Dolayısıyla sıralama şöyle olur: 1. Sema / 2. Tuğçe / 3. Ceren

Matematik dersi için:

- 3. öncüle göre Sema, Tuğçe'den başarısız olduğu için 1. sırada olamaz.
- 4. öncüle göre ise Tuğçe, Ceren'den başarısız olduğu için Tuğçe 1. olamaz. Dolayısıyla sıralama şöyle olur: 1. Ceren / 2. Tuğçe / 3. Sema

Türkçe dersi için:

- 2. öncüle göre Ceren, Türkçe dersinde 3. sıradadır.
- 5. öncüle göre Tuğçe, Sema'dan başarılı olduğu için Sema 1. sırada olamaz. Dolayısıyla sıralama şöyle olur: 1. Tuğçe / 2. Sema / 3. Ceren

1.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda yer alan bilgilerden hareketle cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Bir yarış pistinde Ali, Akif, Fatih, Enes, Mustafa, Selim ve İsmail adlı kişiler araba yarışı yapmışlardır. Bu araba yarışının sonucuyla ilgili bilinenler şu şekildedir:

- Akif araba yarışında Mustafa'nın hemen önünde yer almıştır.
- İsmail ile Mustafa'nın arabaları arasında iki araba daha yer almaktadır.
- Mustafa araba yarışında beşinci olmuştur.
- Yarışmada birinci olan kişiler Fatih ya da Enes değildir.
- Enes ile Selim yarışı art arda bitirmiştir.

1. Yarışmada birinci gelen kişi ..... dir.
2. Mustafa'nın hemen önünde yer alan kişi ..... 'tir.
3. Yarışmada ikinci olan kişi ..... 'dir.
4. Yarışmada sıralaması kesin olarak belli olmayan kişiler ..... ve ..... dir.
5. Yarışmada Akif'in hemen önünde yer alan kişi ..... 'tir.

2.

Etkinlik

Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda yer alan bilgilerden hareketle bilgi yarışmasındaki dereceleri kesin olarak belli olan öğrencilerin isimlerini ilgili sıralamaya yazınız.

Atatürk Lisesinin 12. sınıflar düzeyinde en iyi yedi öğrencisi arasında bilgi yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmaya Ayşe, Selin, Ayla, Aydan, Emir, Engin ve Ertan adlı öğrenciler girmiştir. Bilgi yarışmasının sonuçlarıyla ilgili bilinenler şunlardır:

- Bu yarışmada Ertan sadece Aydan'ı geçmiştir.
- Ayla yarışmada dördüncü olmuştur.
- Yarışmada üçüncü olan kişi Ayşe değildir.
- Selin de Emir de birinci olmamıştır.
- Ayşe bilgi yarışmasında Ayla'dan daha iyi, Engin'den daha kötü sonuç elde etmiştir.

1	2	
3	4	
5	6	
7		

3.

Etkinlik

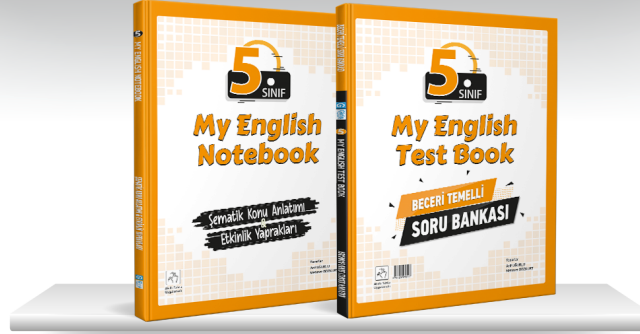
Sözel Mantık ve Muhakeme

Aşağıda yer alan bilgilerden hareketle cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Bir iş yerinde muhasebeci, sekreterlik ve büro elemanı alım ilanına Özlem, Semra, Öznur, Yasin, Orhan ve Onur başvurmuş ve başvuruları kabul edilerek işe başlatılmışlardır. İşe yerleştikleri birimlerle ilgili bilinenler aşağıdaki gibidir:

- Semra büro elemanı olarak işe başlamıştır.
- Her birimde ikişer kişi işe başlatılmıştır.
- Yasin ve Onur aynı birimde işe başlamıştır.
- Sekreter olarak işe başlayanların hepsi de bayandır.

1. Yasin ..... biriminde işe başlamıştır.
2. Özlem ..... biriminde işe başlamıştır.
3. Büro elemanı olarak çalışacak kişiler ..... ve ..... dir.
4. Öznur ..... olarak işe başlamıştır.

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.girisayinlari.com | girisayinlari@gmail.com

